

OPETUSMINISTERIÖ
Undervisningsministeriet

Kansanopistojen sivistystehtävä ja työelämä

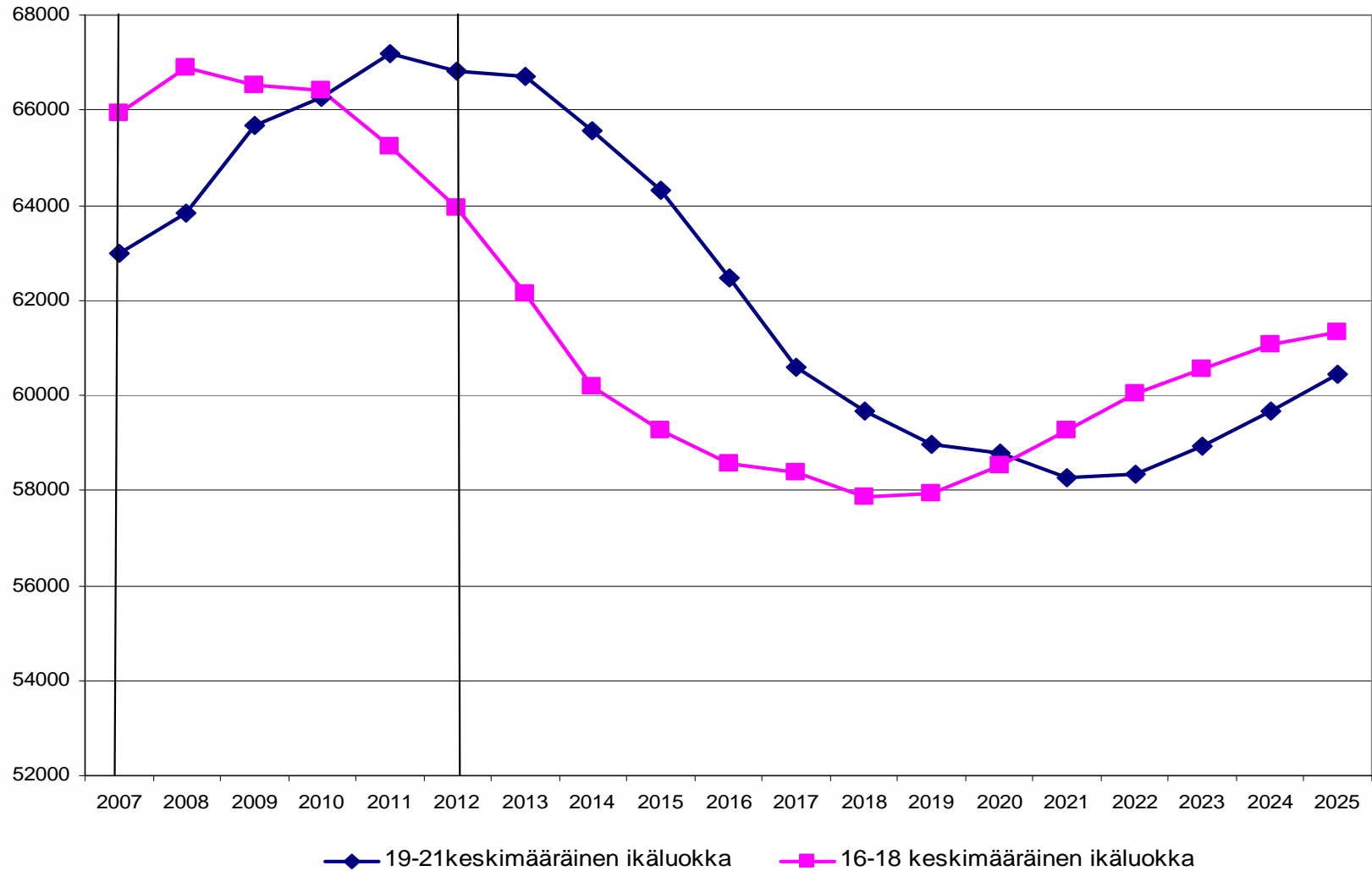
Kansanopistopäivät 9.6.2008 Siikaranta-opisto
Valtiosihteeri Heljä Misukka

KOULUTUKSEN JA TUTKIMUKSEN KEHITTÄMISSUUNNITELMA 2007-2012 (VN 5.12.2007)

Toimintaympäristön muutokset

- globalisaatio: elinkeinorakenteen muutos, maailmanlaajuiset markkinat, ilmastonmuutos
- väestökehitys: oppilaitos- ja kouluverkon muutostarpeet, työvoiman riittävyys, kasvu aikuiskoulutuksessa, senioriväestön osuus, maahanmuuton kasvu
- työelämän muutos ja työelämän kohtaanto-ongelmat: muuttuvat ammatit ja erilaiset työurat
- lasten ja nuorten kasvuympäristön muutos, oppimisympäristöjen monimuotoistuminen, media, teknologia.

Toiselle asteelle ja korkea-asteelle siirtyvät ikäluokat 2007 - 2025

KOULUTUKSEN JA TUTKIMUKSEN KEHITTÄMISSUUNNITELMA 2007-2012 (VN 5.12.2007)

Kehittämisen painopisteet:

1. tasa-arvoiset koulutusmahdollisuudet
2. koulutuksen laatu
3. opettajat voimavarana
4. korkeakoulujen kehittäminen
5. osaavan työvoiman varmistaminen
 - kaikkien lahjakkuusreservien käyttö
 - hyvä osaamis pohja peruskoulusta
 - opintoaikojen nopeuttaminen
 - aikuiskoulutuksen kokonaisuudistus
 - ennakoinnin kehittäminen
 - koulutuksen työelämävastaavuuden parantaminen.

Hallituskauden keskeiset uudistukset

Opetusministeriön hallinnonalalla

- Yliopistouudistus ja uusi yliopistolaki
- Aikuiskoulutuksen kokonaisuudistus (akku)
- Rakenteellinen kehittäminen: korkeakoululaitoksen rake-suuntaviivat ja ammattiopistostrategia
- Vapaan sivistystyön kehittämisohjelma 2008-2012
- Opetushenkilökunnan osaaminen ja täydennyskoulutus
- PARAS-hanke ja VOS 2010 -uudistus

Akku-uudistuksen ja vst-kehittämisohjelman kannalta merkittäviä myös

- Työ- ja elinkeinoministeriön perustaminen
- Aluehallintouudistus
- Sosiaaliturvauudistus
- Kansallinen joustoturva
- Työelämän kohtaantotoimenpiteet
- Maahanmuuttajien työllistyminen, koulutus ja integraatio
- Ikääntymispolitiikan selvityshanke
- Poliitiikkaohjelmat

Hallitusohjelman mukaan

- **Toimeenpannaan ammatillisesti suuntautuneen aikuiskoulutuksen kokonaisuudistus, jossa selkiytetään hajanainen hallinto, rahoitus, tarjonta ja etuudet.**
- **Ammatillisesti suuntautuneen aikuiskoulutuksen kokonaisuudistus kattaa**
 - **ammattillisen aikuiskoulutuksen, työvoimapoliittisen koulutuksen, korkeakoulujen aikuiskoulutuksen ja henkilöstökoulutuksen**
 - **samoin oppisopimuskoulutuksen ja oppisopimustyyppisen koulutuksen laajentamisen korkeakoulutettujen täydennyskoulutukseen.**
- **Kokonaisuudistuksen taustalla pyrkimys toimivaan aikuiskoulutusjärjestelmään, jolla**
 - **vastataan työelämän ja aikuisväestön osaamistarpeisiin kattavasti ja joustavasti**
 - **vahvistetaan nykyisen aikuiskoulutustoiminnan kysyntälähtöisyyttä**
 - **lisätään työelämässä ja työn ohella tapahtuvaa kouluttautumista erityisesti muutostilanteissa**
 - **edistetään ammatillista liikkuvuutta**
 - **varmistetaan työvoiman saatavuutta ja luodaan edellytyksiä osaamisen jatkuvaan kehittämiseen**
 - **tuetaan pyrkimyksiä työurien pidentämiseen ja työllisyysasteen nostamiseen.**

KOKONAISUUDISTUKSEN VALMISTELUVAIHE JA ETENEMINEN

- uudistuksen periaatelinjaukset ja eteneminen sivistyspoliittisessa ministeriryhmässä 18.4.2008 ja hallituksen iltakoulussa 23.4.2008
- jatkovalmistelun aikataulut ja organisointi: kuusi jaostoa tai työryhmää asetteilla tekemään pohjavalmistelua akku-ehdotuksia varten
 - aluehallintojaosto
 - rahoitusjaosto
 - tarjontajaosto
 - korkeakoulujen aikuiskoulutustyöryhmä
 - maahanmuuttajakysymysten SM/OPM/TEM/STM-valmisteluryhmä
 - etuusjaosto
 - akku-johtoryhmän ehdotukset yliopistolakiluonnokseen kesäkuun aikana
 - muita linjauksia koskeva valmistelu johtoryhmän toimesta ja virkatyönä
- johtoryhmän ensimmäisen raportti kesäkuussa 2008
- kesäkuussa akku-uudistukselle www-sivut tiedonkulun helpottamiseksi
- keskeisiä ehdotuksia syksy 2008/kevät 2009 tavoitteena toimeenpano 2010
- toimikauden loppuosa ehdotusten toimeenpanoa tukevaan seurantaan
- kokonaisuudistuksen loppuraportti 31.12.2010 mennessä.

Aikuiskoulutuksen menot valtion talousarviossa 2008 /
opetusministeriön pääluokka: noin 790 milj. euroa ja yli 10 prosenttia
pääluokan menoista aikuiskoulutukseen ja vapaaseen sivistystyöhön

- ammatillinen aikuiskoulutus ja oppisopimuskoulutus 332 milj. euroa
- vapaa sivistystyö ja yleissivistävä aikuiskoulutus 192 milj. euroa
- ammattikorkeakoulujen aikuiskoulutus (aikuisten amk-tutkintokoulutus, ylemmät amk-tutkinnot, ammatilliset erikoistumisopinnot ja avoin amk) 73,5 milj. euroa
- yliopistojen aikuiskoulutus 175,8 milj. euroa, josta
 - täydennyskoulutuksen tuotekehitys ja hintatuki 4,1 milj. euroa
 - avoin yliopisto-opetus 13 milj. euroa ja
 - yli 25-vuotiaana aloittaneiden tutkintokoulutus 159 milj. euroa (arvio)
- opetustoimen henkilöstökoulutus ja aikuiskoulutuksen kehittäminen 17,5 milj. euroa.

Vuonna 2008 vapaan sivistystyön valtion rahoitus jakautuu seuraavasti:

	valtion- osuus	valtion- avustukset	yhteensä
Momentti 29.30.30			
kansalaisopistot	84 337 000	2 270 000	86 607 000
kansanopistot	46 941 000	1 911 000	48 852 000
opintokeskukset	11 697 000	273 000	11 970 000
kesäyliopistot	4 404 000	386 000	4 790 000
Momentti 29.30.53			
vapaan sivistystyön keskusjärjestöt*)		514 000	514 000
opintokeskusta ylläpitävät järjestöt		3 000 000	3 000 000
Momentit 29.90.50 ja 29.90.52			
liikunnan koulutuskeskukset**)	15 374 000	600 000	15 974 000
Yhteensä	162 753 000	8 954 000	171 707 000

*) Bildningsforum, Förbundet för arbetar- och medborgarinstitut i Svenskfinland FAMI, Kansalais- ja työväenopistojen liitto KTOL, Suomen Kansanopistoyhdistys, Suomen kesäyliopistot, Vapaan sivistystyön yhteisjärjestö.

***) ei sisällä rakentamisavustuksia

Vapaan sivistystyön oppilaitosten volyymitiedot vuositasolla

Vuositasolla eri tyyppiseen aikuiskoulutukseen osallistuu lähes 1,7 miljoonaa kansalaista, näistä yli puolet vapaan sivistystyön opintoihin.

Vapaan sivistystyön tarjonta ja osallistuminen jakautuvat eri työmuotojen kesken seuraavasti:

- Kansalaisopistoja 226: 600 000 opiskelijaa ja 2 000 000 opetustuntia
- Kansanopistoja 91: 110 000 opiskelijaa ja 450 000 opetustuntia
- Kesäyliopistoja 20: 65 000 opiskelijaa, 42 000 opetustuntia
- Opintokeskuksia 11: 200 000 opiskelijaa ja 250 000 opetustuntia
- Liikunnan koulutuskeskuksia 11 valtakunnallista ja 3 alueellista: 80 000 aikuisopiskelijaa, 300 000 opiskelijaa ja 110 000 opetustuntia
- Snellman-korkeakoulu.

Koulutuksen ja tutkimuksenvuosisia 2008-2012 koskevan kehittämissuunnitelman (Vn 5.12.2007) mukaan

- **(Koulutuksen arviointineuvostolta tilatun) valtakunnallisen arvioinnin suositukset huomioonottaen laaditaan yhteistyössä alan valtakunnallisten järjestöjen kanssa vapaan sivistystyön kehittämisohjelma vuosille 2008–2012 .**
- **Suunnitelmakaudella toteutetaan kehittämisohjelman mukaiset vapaan sivistystyön tehtävien, toimintaedellytysten ja rakenteellisen kehittämisen kannalta tarvittavat rahoitusjärjestelmän ja lainsäädännön uudistukset.**
- **Uudistetaan vapaan sivistystyön ohjausjärjestelmä vuosina 2005-2008 käyttöön otetun suuntaviivaohjauksen kokemukset ja hallitusohjelman linjaukset huomioonottaen; kanslais- ja työväenopistojen osalta suuntaviivaohjauksesta luovutaan vuonna 2009.**

OPM asettanut 1.2.2008 virkamiesryhmän, jonka tehtävänä on

- **laatia ehdotus vapaan sivistystyön kehittämisohjelmaksi vuosille 2008-2012; kehittämisohjelman tulee sisältää**
- **katsaus vapaan sivistystyön tilasta**
- **näkemyks vapaa sivistystyön tehtävistä, kysynnästä ja kehittämistarpeista**
- **ehdotukset vapaan sivistystyön lainsäädännön, rahoituksen, oppilaitosrakenteen ja ohjauksen uudistamisesta; sekä**
- **toimenpideohjelma vapaan sivistystyön uudistamisesta ja kehittämisestä kaudella 2008-2012.**

Valmistelutyön toimintatavoista ja aikataulusta

- virkamiesryhmän tukiryhmänä, jota tulee kuulla keskeisissä vaiheissa, toimii ministeriön asettama vapaan sivistystyön yhteistyöryhmä, jossa kaikki työmuodot ja Suomen kuntaliitto ovat edustettuina
- yhteistyöryhmän lisäksi valmisteluryhmä voi kuulla ulkopuolisia asiantuntijoita
- nykyiseen informaatio-ohjausjärjestelmään ei muutoksia kansalaisopistoja lukuun ottamatta vuonna 2009: myös ohjausta koskevat uudistukset osana vst-kehittämisohjelman valmistelua
- valmisteluryhmä voi tilata tarvitsemiaan selvityksiä ja muita asiantuntijaosuuksia työnsä tueksi
- väliraportti opetusministeriölle 30.9.2008 ja loppuraportti 28.2.2009 mennessä
- kehittämisohjelman toimeenpano alkaa 1.1.2010 ja tarvittavien rahoitusta ja lainsäädäntöä koskevien uudistusten valmistelu vuoden 2009 aikana.

Kehittämishjelman valmisteluryhmän työsuunnitelma

- **Maalis-huhtikuussa kaksi kokousta: työn organisointi ja työsuunnitelma**
- **25.4.08 yhteiskokous VST-yhteistyöryhmän kanssa: palaute ja evästyksset**
- **Touko-kesäkuun kokoukset: tila-analyysi ja näkemykset kehittämistarpeista**
- **18.6.08 yhteiskokous YTR:n kanssa: työn tulosten esittely ja palaute**
- **Elo-syyskuun kokoukset: väliraportin työstäminen ml. yhteiskokous YTR:n kanssa väliraporttiluonnoksesta/väliraportti ministeriölle 30.9.2008**
- **Alkusyksystä laajempi vapaan sivistystyön palauteseminaari**
- **Loka-joulukuu: kehittämishjelman työstäminen ml. yhteinen kokous YTR:n kanssa**
- **Tammi-helmikuu: kehittämishjelmaluonnos, josta YTR/VST-palaute**
- **Kehittämishjelman viimeistely ja luovutus ministeriölle 28.2.2009**
- **Lausunnot ja muu palaute huomioonottaen kevään aikana poliittiset päätökset jatkotoimista**
- **Rahoitusta ja lainsäädäntöä koskeva valmistelu vuoden 2009 aikana**
- **Vapaan sivistystyön kehittämishjelman toimeenpano käyntiin 1.1.2010.**

Kansanopistojen erityispiirteitä osana vapaata sivistystyötä

- kansanopistojen määrässä (noin 90) ei suuria muutoksia 20-30-vuoteen
- kansanopistot vahvasti myös nuorten koulutusta järjestäviä oppilaitoksia
- noin kolmasosa kansanopistoja järjestää myös ammatillista perus- ja/tai lisäkoulutusta
- yli kolmanneksella opistoista vapaan sivistystyön volyymi alle puolet toiminnasta, noin viidenneksellä alle neljännes toiminnasta
- osalla opistoista pyrkijämäärät pieniä ja opiskelijapulaa erityisesti vst-linjoilla
- yli kolmasosalla perusopetuksen lisäopetuksen järjestämislupa -> kansanopistokympit arvosanojen korottamiseen, tulevaisuuden suunnitelmien selkiyttämiseen ja opiskeluvalmiuksien kehittämiseen
- pääosa kansanopistoista omistuspohjaltaan yksityisiä
- noin puolella poliittinen tai uskonnollinen arvopohja
- sisäoppilaitosmuoto toiminnan profiilina (kuten urheiluopistoillakin)
- kolme erityiskansanopistoa (Lehtimäki, Kuulovammaisten opisto, Hoikan opisto) ja useilla suuntautuminen vajaakuntoisten tai erityistä tukea tarvitsevien koulutukseen.

Mahdollisuuksia ja riskejä kansanopistojen kannalta

- väestön ikärakenteen kehitys ja kiristynvä kilpailu koulutusmarkkinoilla
- nuorten ja aikuisten koulutuskäyttäytymisen muutokset
- pyrkimykset syrjäytymiskehityksen pysäyttämiseen koulutuksen nivelkohdissa ja työuran aikana (esim. kansanopistojen kymppiluokat)
- pyrkimykset jatko-opintoihin sijoittumisen ja tutkintojen suorittamisen nopeuttamiseen
- työurien pidentämistavoitteet – osaamista, jaksamista, ammatillista liikkuvuutta ja elinikäistä oppimista edistävä koulutus ja sivistystarjonta
- maahanmuuttajaväestön kasvu ja työelämän kansainvälistyminen
- työvoimapoliittisen koulutuksen ja TEM-yhteistyön laajentamismahdollisuudet
- aikuiskoulutuksen kokonaisuudistuksen vaikutukset
- Ammattiopistostrategia ja ammatillisen koulutuksen kehittämisspolitiikka
- PARAS-hanke ja VOS 2010-uudistus (mm. perusopetuksen rahoitus)
- yliopistouudistukset ja –laki ja avoimen yliopiston kehittämisspolitiikka
- sosiaaliturvauudistus (SATA-komitea) ja opintososiaaliset kysymykset
- vapaan sivistystyön kehittämissohjelma 2008-2012.